

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

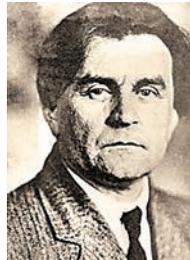
● NO.18 (3330) ●

● ЧАЦВЕР, 9 МАЯ, 2013

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Свае ў роднай прасторы
Суайчынніцы з замежока дзеляцца ўражаннямі пра тое, як гасцявалі на Бацькаўшчыне **Стар. 2**

“Чорны квадрат” — з Белай Русі
Родавыя карані знакамітага мастака расшукаў на Капыльшчыне яго ўнучаты пляменнік прафесар Ігар Малевіч **Стар. 3**

Чыстая зямля для нашчадкаў
У Інстытуце бізнесу і менеджменту тэхналогій БДУ вучаць не толькі прыстойна зарабляць, жыць у ладзе з сабой, грамадствам, прыродай, але і ратуюць вожыкаў **Стар. 4**

ПОМНІМ!

Перамогу славілі званы

Пра векапомны дзень у гісторыі краіны згадваюць нашы землякі

“Званілі ў званы ў свята Перамогі цэлы дзень!” — давялося мне неяк пачуць пра цікавы факт з нашай гісторыі ў беларускай глыбінцы. І я вырашыла даведацца: як жа ўдавалася званам ацалець у ваенным ліхалецці? Аказваецца, ратуючы іх, многія беларусы рызыкавалі сваімі жыццямі.

Што такое званы? “Званы — гэта песні, ды яшчэ якія! Так і не заспяваеш, як яны ... Гэта самая прыгажосць ў царкве! Калі б я не любіў званы, то не званіў бы і не хаваў бы іх. Бо яны, як мае дачка і сын — гэта кроў нашых продкаў! Калі здымаў я званы ад немцаў, то казаў: “Вы нам яшчэ паспяваеце!” Гэтыя словы я запісала ў 2006-м на Брэстчыне, у вёсцы Лукава Маларыцкага раёна, ад званага храма ў гонар Нараджэння Прасвятой Багародзіцы Васіля Кардзеляюка. А праз год яго, ветэрана Вялікай Айчыннай, не стала...

З архіваў, апавяданняў відавочцаў мне ўдалося даведацца: з канца 41-га на акупаваных тэрыторыях Беларусі праводзіліся акцыі “добрахвотнай дапамогі” нямецкай арміі. Званы цікавілі захопнікаў не як помнікі мастацтва нашых прабацькоў, адлітыя “ў заахвочванне і навучанне нашчадкаў пераймаць добрыя справы продкаў” — такі надпіс ёсць на звоне праваслаўнага храма ў мястэчку Шарашова Пружанскага раёна. Тады рэйху проста патрэбна была сыравіна для вытворчасці зброі.

Новыя купалы для гарнізоннага сабора Брэсцкай крэпасці

Дзеля выратавання святых духавенства вяло перамовы з акупантамі. Як раскажаў мне ў 2007 годзе благачынны Слоніма протаіерэй Уладзімір Бобчык, “у

шэрагу цэркваў Гродзенскай вобласці не былі знятыя званы, працягвалася служба — і ў тым была заслуга святароў, якія былі дыпламаванымі людзьмі, ведалі па

некалькі моў, у тым ліку нямецкую. Вядомыя факты супраціву вернікаў, асабліва на Брэстчыне: яны абаранялі святыні, і захопнікі, бачачы гарачую такую веру, адступалі. Святар Мікалай Юрчук з вёскі Покры Брэсцкага раёна успамінаў, як “у гады вайны прыхалі сюды немцы здымаць званы. Прыбеглі жанчыны, з плачам, з віламі кінуліся на іх — і не аддалі. Імёны іх ведае Гасподзь”.

Зрэшты, у многіх прыходах насельніцтва рыхтавалася да сустрэчы з ворагам, вернікі паспелі схаваць царкоўныя каштоўнасці. З рызыкай для жыцця яны закопвалі званы на могілках, у гарадах, апускалі ў рэкі і азёры. Часам аб маючым адбыцця рабаванні прыхаджан апавяшчалі партызаны, яны ж і дапамагалі хаваць святыні. Так, жыхары вёскі Лукава Маларыцкага раёна сумесна з партызанамі склалі план выратавання званоў. Аграном і званар Павел Стасюк даў сігнал аб пачатку іх зняцця трохразовым звонам. Васіль Кардзеляюк мне распавёў: “Ён умеў званіць — на гармоніку так не сыграеш! А возера побач, чуваць далёка”. Пагрузілі вясцоўцы званы на падводы, павезлі нібыта да немцаў, а па дарозе перадалі партызанам, і тыя закапалі іх ля вёскі Забалацце. Па аповедзе 80-гадовага званага Афінагена Альсевіча з вёскі Ласіца Пастаўскага раёна, настаецель Ісідор Насякайла зняў званы, разабраў падлогу ў храме каля абраза Святога Георгія

В. Кардзеляюк, які ўратаваў званы

Перамоганосца, апусціў званы ў зямлю ды ўзніс малітвы да святога пра выратаванне царкоўнага набытку.

А Мацвей Юрчук з вёскі Дубянец Столінскага раёна сам ратаваў “свае” царкоўныя званы: “Мне бацькошка казаў ў 1942 годзе: “Прыходзіў немец, глядзеў наш вялікі звон ды казаў: “Як завезці яго ў Германію, дык з яго столькі снарадаў нарабляць, што цэлую армію вашу пераб’ём, то трэба зняць яго”. А навошта каб ён мой звон забраў? Прышоў я дамоў, узяў у дзед а вярочкі, драбіну з хаты, сякеру, вечарам пайшлі да царквы з двума дзядзькамі — Кірылам Юрчуком і Ёсіпам. Званы былі прыбіты ды бэлькі, мы паціху адарвалі. Спусцілі, зрабілі насілка ды прынеслі да майго двара. Я закапаў, а рана дзед Піліп устаў і казаў: “Ну ты сапраўдны злодзей: схаваў ці закапаў, а я не бачу дзе”. А ў вёсцы ніхто не ведаў нічога. Тады мяне ў армію забралі, а ў вайну памерла матушка, іх дзіця, і ў 1943-м памёр бацькошка. А пасля вайны павесілі мы звон, і цэлы дзень усе, хто хацеў, званілі за ўпакой душы бацькошкі”. → **Стар. 3**

Расквеціцца сталіца

Вуліцы, скверы, паркі і бульвары Мінска да пачатку лета будуць упрыгожаны тысячамі кветак

Іна Ганчаровіч

Больш канкрэтную лічбу называе генеральны дырэктар “Мінскзеленбуда” Ігар Кушнярэвіч: да канца месяца ў Мінску плануецца высадзіць каля двух мільёнаў кветак. Паводле слоў спецыяліста, распрацавана салідная канцэпцыя кветкавага афармлення горада. Акрамя тых кветнікаў, што ёсць, з’явіцца новыя вялізныя клумбы ў скверах ля аўтавакзала “Маскоўскі”,

каля Нацыянальнай акадэміі навук, на скрыжаванні праспекта Незалежнасці і вуліцы Шафарнянскай, у зялёнай зоне насупраць гасцініцы “Турыст”, у раёне вуліцы Ванеева ды многіх іншых месцах.

На Партызанскім праспекце, напрыклад, “пабудуюць” новыя — вертыкальныя — кветкавыя кампазіцыі. Цяпер актыўна высаджаюцца тысячы кусцікаў віёлаў, ці братак. Пасля 15 мая, з надыходам цёплых начэй, го-

рад упрыгожаць асноўныя віды кветкавых культур. Прычым колеравая гама кампазіцый таксама спецыяльна прадумваецца, падбіраецца.

З’явіцца ў горадзе і новыя кусты, дрэвы. Прычым сёлета іх будуць стрыгчы ў розных стылях: у выглядзе конусаў, цыліндраў, авалаў... Будзе чым любавання!

Цяпер у Мінску яшчэ квітнеюць першацветы: нарцысы, цюльпаны, крокусы, гіяцынты, якіх мінулае восенню было вы-

Гарадскія кветкі

саджана каля 230 тысяч! Псіхалагі сцвярджаюць, што іх пяшчотныя фарбы хутка пазбаўляюць

усіх ад зімовай хандры, паляпшаюць настрой, наладжаюць на рамантычны лад.

СУСТРЭЧЫ

Свае ў роднай прасторы

Суайчынніцы з замежжа дзеляцца ўражаннямі пра тое, як гасцявалі на Бацькаўшчыне

Іван Ждановіч

У мінулым нумары мы расказалі, што на XVII Міжнароднай спецыялізаванай выстаўцы “СМІ ў Беларусі” гасцявалі суайчыннікі з Латвіі, Расіі, Эстоніі. Цяпер ёсць магчымасць перадаць іх уражаннямі, меркаванні пасля ўбачанага і пачутага. Спадзяемся, актывісты і з іншых беларускіх суполак у будучыні змогуць наведваць семінар, які ладзяць супрацоўнікі апарата ўпаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў. Што трэба для гэтага? Выкарыстоўваць у сваёй дзейнасці СМІ або і выдаваць уласную газету, кнігі, як тое робяць беларусы Латвіі. Дарэчы, дэлегацыя з гэтай краіны была прадстаўнічай. У яе складзе — старшыня праўлення Саюза беларусаў Латвіі Валянціна Піскунова, галоўны рэдактар газеты “Прамень” Леанід Шакавец і яго намеснік Барыс Піскуноў, а таксама Станіслаў Валодзька — паэт, член Саюза пісьменнікаў Беларусі, сусаршыня Беларускага культурна-асветніцкага таварыства “Уздым” з Даўгаўпілса.

Вось што расказала ў апошні дзень выстаўкі Валянціна Піскунова: “Мы, беларусы Латвіі, бываем на выставе “СМІ ў Беларусі” штогод, прадстаўляем газету “Прамень”, многім вядомую, іншыя нашы выданні. Вельмі прыемна, што сёлета і выстава арганізавана на высокім узроўні, і нас сустракалі як дарагіх гасцей — па спецыяльнай, добра прадуманай праграме. Гэта, вядома ж, вельмі кранула: што да нас такая ўвага. Семінар ладзіўся ўпершыню, і мы спадзяемся, што як форма

супрацоўніцтва беларускай дзяржавы з суайчыннікамі замежжа ён прыжывецца і такія сустэчы, семінары стануць сістэмнымі. Вялікі дзякуй за клопаты ўпаўнаважанаму Леаніду Гуляку, іншым супрацоўнікам яго апарата. У нас было шмат цікавых і карысных сустрэч, у тым ліку ў Мінскім аблвыканкаме, Нясвіжскім райвыканкаме, Палаце прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу. Мы яшчэ раз сьшыліся ў думцы: да працы з беларусамі за-

міністэрсты: гэта каб нас на Бацькаўшчыне ведалі ды не забывалі. Сёлета мы плануем зрабіць вялікую імпрэзу ў Ліепай: падтрымаць землякоў з суполкі “Мара”, якія набылі на аўкцыёне свой кут, дапамагчы ім у зборы сродкаў на рамонт будынка, стварэнне Беларускага дома. А ўвогуле мы — за тое, каб было больш такіх месцаў па ўсім свеце. Тады нам будзе лягчэй падтрымаць стасункі, “сябраваць беларускімі дамамі”.

Нам прыемна, што на старонках выдання часта расказваецца пра справы беларусаў Цюмені, адметных нашых землякоў. Увогуле нам, бываючы на Бацькаўшчыне, хацелася б чуць паболей жывой беларускай мовы. Думаю, арганізатары падобных семінараў на будучыню з разуменнем паставяцца да такой просьбы. Магчыма, гэта будучы сустрэчы з творчымі гуртамі, маладымі пісьменнікамі, журналістамі... Дарэчы,

БДУ. Вельмі кваліфікавана, патрыятычна разважалі яны пра тонкасці сучасных палітычных, эканамічных працэсаў у Беларусі ды і ў свеце. Ад землякоў ім — вялікі дзякуй! А мае ўражання ад выставы “СМІ ў Беларусі” былі б, магчыма, больш яркімі, калі б паказалі сябе, свае выданні і беларусы Масквы. А іх жа няма! І што крыўдна: вялікі маскоўскі стэнд быў якраз насупраць нашага. Ды і матэрыялы пра беларуска-

кага таварыства “Сябры” з Нарвы Людміла Аннус і яе муж, паплечнік па суполцы Віктар Байкачоў. Дарэчы, і родам суайчыннікі з аднаго рэгіёна Гомельшчыны. Сваімі ўражаннямі падзялілася Людміла: “Вельмі задаволены тым, як нас сустрэлі, мы ж імкнуліся больш пабачыць, пачуць, надыхацца родным паветрам, даведаліся шмат цікавага. Пра ўсё абавязкова раскажам землякам у Эстоніі. Асабліва рады, што ў гэты прыезд устанавілі сувязі з эстонскай суполкай “Ластаўка” ў Мінску, якую ўзначальвае Олівер Мангус. І ўжо ў канцы жніўня нашы “Сябры” збіраюцца прыехаць да іх у гасці. Сустрэчу плануем правесці ў Рэспубліканскім цэнтры нацыянальных культур — мы гэта абмяркоўвалі з яго кіраўніком Міхаілам Рыбаковым. А ў кастрычніку будзе візіт мінскіх эстонцаў у Нарву. Гэты “абменны працэс” мае дэвіз: “Помні свае карані”. І яшчэ. На сустрэчы ў парламенце мы гаварылі добрыя словы пра “Голас Радзімы”, нашу галоўную газету — што мы яе вельмі любім і кожны нумар з нецярпеннем чакаем. Газеты нам вельмі патрэбны: як хлеб і як паветра. Мы прасілі паспрыяць, каб павялічыўся аб’ём выдання: хаця б у два разы. Таму што нам патрэбны беларускія песні, ноты, а чатыры невялікія старонкі не дазваляюць “разгарнуцца”. Думаю, калі будзе прыняты закон аб суайчынніках, то і гэтае пытанне вырашыцца. Дарэчы, калі мы пісалі свае прапановы пад час яго падрыхтоўкі, то прасілі дапамогі Беларусі, падтрымкі ў дзейнасці беларускіх суполак у замежжы”.

Для суайчыннікаў з замежжа родны кут заўсёды мілы

межжа варта падключыць менавіта парламентарыяў — ад гэтага будзе ўзаемная карысць. Праектаў сумесных у нас пакуль няма, але гатоўнасць да ўзаемадзеяння ёсць, так што і справы сумесныя будучы, у прыватнасці, звязаныя з работай СМІ. Як вядома, Саюз беларусаў Латвіі ўжо мае дагаворы аб супрацоўніцтве з Мінінфармацыі Беларусі, з Рэспубліканскім цэнтрам нацыянальных культур. У нас вялікі досвед выдавецкай справы, наша газета “Прамень” выходзіць амаль дваццаць гадоў, і мы даслаем яе ў многія беларускія

З Цюмені прыехала на Бацькаўшчыну наша пастаянная аўтарка, кіраўнік інфармацыйнага цэнтры арганізацыі “Саюз — інтэграцыя брацкіх народаў” Людміла Бакланова. Яна выступала на імпрэзе, што ладзілася на выставе, праводзілася пад аўтарствам невялікімі скарачэннямі: “Вялікая мая ўдзячнасць журналістам “Голасу Радзімы”, якія з павагай ставяцца да сваіх аўтараў. Я дасылаю тэксты ў рэдакцыю па-руску, а потым чытаю ў газеце — і атрымліваю асалоду: як хораша, мілагучна яны чытаюцца па-беларуску!

актывісты суполкі гатовы з Цюмені прыязджаць і на курсы павышэння кваліфікацыі, каб не забываць родную мову. Увогуле ж такія словы, як цыбуля ці конаўка, гучаць і ў Сібіры — іх некалі прынеслі яшчэ беларусы-самаходы. А церці бульбу, частуючы сяброў, я прызнацца, часам і стамляюся, бо ўсім так падабаюцца беларускія дранікі! У нас было шмат сустрэч у Беларусі, мне прыйшоўся даспадобы семінар-практыкум з разумнымі прафесіяналамі, як мы іх назвалі, спадарамі Гігіным і Кавалёвым у Інстытуце журналістыкі

расійскае супрацоўніцтва можна шырэй прадставіць. Мы, дарэчы, у сябе ў Цюмені пастаянна такія тэмы асвятляем — мацуем дружбу народаў!

Быў сярод гасцей і журналіст, літовец з Вільнюса Вітаўтас Жэймантас, які шмат робіць для наладжвання культурных кантактаў паміж Літвой і Беларуссю. Ён член Саюза пісьменнікаў Беларусі і пазаштатны карэспандэнт беларускай газеты “Звязда”. Інтэрв’ю з ім мы апублікуем у бліжэйшы час.

І, нарэшце, госці з Эстоніі: старшыня Беларуска-

КАНТАКТЫ

Героі з Вострава Свабоды

У актавай зале мінскага Дома прэсы ладзіўся Дзень кубінскай прэсы

Іван Ждановіч

Гэта была не проста цёплая сяброўская сустрэча калег, але і кароткае падарожжа ў пару моцнай кубіна-савецкай дружбы. Аказваецца, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Кубы ў Беларусі Альфрэда Ньевес Партуонда ў свой час закончыў вышэйшае ваенна-палітычнае вучылішча ў Львове, зрабіў на Кубе кар’еру як журналіст, а з часам стаў дыпламатам. Аднак, падкрэсліваю ён на сустрэчы, па-ранейшаму застаецца журналістам, бо “гэта спецыяльнасць — на ўсё жыццё”. Па слядах бацькі пайшла і ягоная дачка Алеана, якая таксама была ў зале. “Мы сустракаем-

ся з кубінскімі сябрамі, братамі, калегамі, якіх даўно ведаем як людзей адкрытых і прыветных,” — прадстаўляў гасцей вядучы імпрэзы, першы намеснік старшыні Саюза журналістаў Беларусі, галоўны рэдактар часопіса “Беларуская думка” Вадзім Гігін.

Спадар пасол расказаў пра гісторыю станаўлення кубінскіх СМІ, іх важную ролю ў жыцці грамадзян не толькі вострава Свабоды — усяго лацінаамерыканскага кантынента. На Кубе газеты, радыё па-ранейшаму застаюцца магутнай зброяй у барацьбе супраць эканамічнай блакады краіны з боку ЗША. У прыватнасці, дзякуючы журналістам па ўсім свеце пашыра-

Альфрэда Ньевес Партуонда

ецца рух салідарнасці з пядэркай мужных кубінцаў, якія несправядліва заключаны ў турмы ЗША. У прэс-рэлізе, які распаў-

сюджваўся на кубінскім стэндзе пад час нядаўняй міжнароднай выставы “СМІ ў Беларусі”, чытаем: “У верасні 1998 года пядэра кубінцаў, а гэта Херарда Эрнандэс, Рамон Лабаньіна, Фернанда Гансалес, Антонія Герэра і Рэнэ Гансалес, былі арыштаваны ФБР у Майамі. Іх місія ў Злучаных Штатах заключалася ў маніторынг дзейнасці арганізацыі і груп, якія мелі дачыненне да тэрарыстычнай дзейнасці супраць Кубы, у асноўным антыкубінскіх групавак на поўдні Фларыды”. Усе яны былі абвінавачаны ў арганізацыі змовы супраць ЗША, а некаторыя і ў шпіянажы, хоць, як сведчыў на судзе нават сам дырэктар нацыянальнай развед-

кі, ніякай сакрэтнай інфармацыі сярод той, што была перададзена на Кубу, не было знойдзена. Ды ўсё ж суд, які цягнуўся ажно шэсць месяцаў, аказаўся не на баку патрыётаў. Яны на доўгія тэрміны заключаны ў розныя турмы, дзе і застаюцца па гэты час.

На сустрэчы дэманстравалі створаны расійскімі журналістамі фільм пра сітуацыю вакол Кубы, справу “Кубінскі пядэракі”, акцыі салідарнасці з героямі і патрабаваннямі іх вызвалення. Альфрэда Ньевес Партуонда прапанаваў і ў Беларусі ладзіць падобныя акцыі салідарнасці, адказаў на пытанні журналістаў.

АСОБЫ

“Чорны квадрат” — з Белай Русі

Родавыя карані знакамітага мастака расшукаў на Капыльшчыне яго ўнучаты пляменнік прафесар Ігар Малевіч

Людміла Малей

У Мінскай абласной бібліятэцы імя А. С. Пушкіна прайшла першая ў Беларусі выстава з нагоды 135-х угодкаў нашага земляка, спадчына якога прыпісвалася толькі ўкраінскаму і расійскаму народам. Адкрыў ісціну нашчадак аўтара “Чорнага квадрата” Ігар Малевіч. Прэзентацыя яго кнігі “Казімір Малевіч: Узыходжанне на крыж лёсу” (Мінск, 2012) прайшла на выставе, а ладзілі яе Міжнароднае аб’яднанне мастакоў і мастацтвазнаўцаў “Майстар” і Беларускі саюз дызайнераў. На сустрэчу з аўтарам прыйшлі акадэмікі, мастакі, пісьменнікі, краязнаўцы. Сярод работ на выставе асаблівую ўвагу прыцягваў партрэт Казіміра Малевіча работы Эвеліны Крыштаповіч. Наведвальнікі ўгледваліся ў рысы твару мастака, пранізлівыя вочы, спрабуючы лепш спазнаць яго сутнасць.

Ігар Малевіч — вядомы ў свеце беларускі радыёфізік, доктар фізіка-матэматычных навук, прафесар, лаўрэат Дзяржаўных прэмій, дыпламат. Ён прамы нашчадак бацькі Казіміра Малевіча — капыльскага шляхціца Севярына. Вучоны раскажаў пра сваю дэтэктыўна-даследчую працу, як прыадкрываў заслону таямніц жыцця і творчасці майстра, заснавальніка супрэматызму, філосафа, архітэктара і навукоўца-літаратара, які “хаваў нават ад сябе” сваё сапраўднае быццё. Адкуль пачалося “ўзыходжанне” мастака на “крыж лёсу”? Дзе

Пранікнёны позірк Казіміра Малевіча

вытокі адкрыццяў Казіміра Малевіча? Адказы давалося шукаць у Капылі, на дарогах дзяцінства Казіміра, у Віцебску, дзе зараджаўся цэнтр новай філасофіі жывапісу, у нямецкіх і амерыканскіх музеях, нават сярод архітэктонаў Манхэтэна, Шанхая і Ганконга. Лісты бацькі Ігара з вайны, архіўныя звесткі, сабраныя роднымі, якія, на жаль, потым зніклі... Апаведы капыльскай бабулі Ульяны, аднагодкі Казіміра... Выпадковыя, здавалася б, сустрэчы за мяжой і, нарэшце, генетычная памяць дапамаглі аўтару многае зразумець. У кнізе паралельна разгорнуты два жыцці: мастака

Казіміра Малевіча і навукоўца Ігара Малевіча. Аказваецца, нават на роднай капыльскай зямлі з яго лясістымі пагоркамі і рачулкамі “ліцвінская” душа Казіміра спасцігала колеры і вобразы прасторы.

Чаму ж сям’я мастака пакінула родны кут? Бо яго бацька, Севярын Малевіч, актыўна ўдзельнічаў у паўстанні 1863 года і вымушаны быў хавацца ад ссылькі ці катаргі. Калі Казіміру споўнілася тры гады, сям’я паехала ва Украіну, да знаёмага святара, які ўладкаваўся ў Канатопе ў манастыр і збіраў вакол сябе беглых капылян. Вярнуўся

Севярын на радзіму толькі праз дзесяць год. Усе свае лісты і філасофію новага мастацтва Казімір будзе пазней пісаць на роднай беларускай мове, але ліцвінскімі літарамі, так званымі ліцвінскім стылем, успамінаючы “глухія месцы мілай дзяцінству правінцыі”.

Навукоўцы на імпрэзе казалі: існавалі розныя версіі пра месца нараджэння Малевіча, пераважаў украінскі Канатоп — як прылічыш мастака да беларусаў? Цяпер ёсць падставы абвясціць Казіміра Малевіча беларускім мастаком, паставіць побач з Маркам Шагалам. Віцебскі ж перыяд жыцця Малевіча лічыцца найплённым у яго творчасці. Там мастак стварыў школу “Сцвярджальнікі новага мастацтва”, выдаў кнігі “Супрэматызм” (1920) і “Бог не скінуты: мастацтва, царква, фабрыка” (1922). Пра тое распавёў старшыня Нацыянальнай камісіі па справах ЮНЕСКА Рэспублікі Беларусь Уладзімір Шчасны.

Акадэмік Яўген Бабосаў акрэсліў на сустрэчы перапляценне лёсаў, аднасьць трох пакаленняў нашчадкаў мастака, якая бачыцца ў рукапісных тэкстах і фатаграфіях. Супрэматызм Казіміра Малевіча бярэ пачатак з “Чорнага квадрата” — карціны стагоддзя, дзе сінтэзаваліся бясконцасці сэнсу і формы. Містыка энергіі тут раскрывае сувязь навукі і жывапісу глыбокага сэнсу.

Як сказаў напрыканцы сустрэчы Ігар Малевіч: трэба вярнуць імя Казіміра Малевіча Беларусі.

ПОМНІМ!

Перамогу славілі званы

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Часам акупанты здымалі званы пры дапамозе лямбдак ці іншых прыстасаванняў. Так знялі вялікі звон у вёсцы Порплішча Докшыцкага раёна. А іншыя, меншыя, выратаваў цяпер мітрафорны протаіерэй Іаан Камінскі з Мазыра, прычым было яму тады 13 гадоў. Ён успамінае: “Мой бацька, Уладзімір Камінскі, быў старастам храма ў гонар Праабражэння Гасподняга ў Порплішчы. Ён ад настаяцеля даведаўся пра намеры фашыстаў. Хіба можна было гэтага дапусціць! Бо званы — гэта матэрыяльная каштоўнасць царквы, памяць нашых бацькоў! Памятаю, ноччу мы ўдваіх цягалі званы, змаглі зняць толькі чатыры. Было вельмі цяжка, надарваўся я тады: два тыдні ляжаў на печы, балелі спіна, страўнік. А званы закапалі ў царкве ў правым прыдзе, адкапалі пасля вайны”. Рабіць тое было небяспечна: маглі выдаць мясцовыя жыхары, бо немцы ўзнагароджвалі здраднікаў, таму бацька і сын рабілі ўсё таёмна. Пра подзвіг стала вядома толькі ў нашым стагоддзі. А 6 чэрвеня 2011 года за шматгадовае пастырскае служэнне Патрыярх Кірыл ўзнагародзіў духоўніка Тураўскай епархіі протаіерэя Іаана Камінскага ордэнам Святога Вернага князя Данііла Маскоўскага I ступені.

Выратаваныя званы з вёскі Лукава

У ліпені 44-га Беларусь была вызвалена ад захопнікаў. Вера Іванаўна Ранда з вёскі Верхалессе Кобрынскага раёна распавяла, што 9 мая 1945 года “званілі ў званы ў свята Перамогі цэлы дзень, доўгадоўга. Колькі плачу было! Сколькі не прыйшло з вайны, сколькі параненых — палавіна нашай вёскі!” У вёсцы Рубель Столінскага раёна ў дзень перамогі быў хрэсны ход пад перазвон званоў. “Адна царква архістратыга Міхаіла і засталася, усе хаты былі спалены немцамі. Столькі людзей з усіх вёсак прыйшло! Дзякавалі Богу, што вайна скончылася”, — распавяла Вольга Агіевіч, якой у той час было шэсць гадоў.

За гады Вялікай Айчыннай Беларусі страціла сотні званоў: яны гінулі, як і людзі, у час адступленняў і наступай войск, пад час пажараў і бамбаванняў. Некаторыя павезлі ў Нямеччыну на пераплаўку, а іншыя вернікам удалося выратаваць. Цяпер у нас, дзякуй Богу, ёсць магчымасць ахвяраваць сродкі на званы для новых храмаў Беларусі. Бо гукі званоў спрадвеку сімвалізуюць святло, працяг жыцця. Цяпер царкоўным званам XV — XIX стагоддзяў, што зберагліся, прывойваецца статус помнікаў матэрыяльнай і духоўнай культуры беларускага народа.

Алена Шацько, кандыдат мастацтвазнаўства, этнамузыкант-кампазітар

МАЙСТЭРСТВА Ў СПАДЧЫНУ

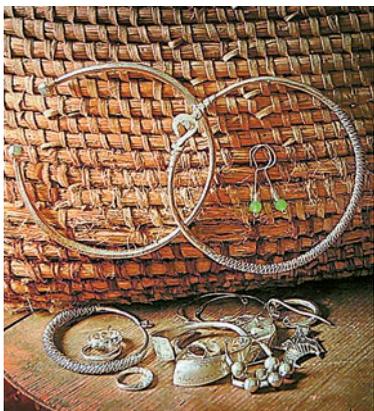
Бранзалеты з сакрэтам

Раіса Марчук

Брэсцкі ювелір Аляксей Вярбіцкі выкарыстоўвае ў працы досвед майстроў XII стагоддзя і свайго настаўніка Мікалая Кузьміча

Ці можна насіць сёння бранзалеты, фібулы, калы, вырабленыя па тэхналогіях былых стагоддзяў? Можна, сцвярджае Аляксей Вярбіцкі, народны майстар Беларусі, член Беларускага саюза народных майстроў. Больш таго: ён і ёсць аўтар незвычайных упрыгажэнняў, прадстаўленых на выставе ў Музеі беларускага народнага мастацтва ў Раўбічах, філіяле Нацыянальнага мастацкага музея.

Яшчэ падчас вучобы ў Астроўскай сярэдняй школе Кобрынскага раёна Аляксей падабалася майстраваць штосьці з дроту. “Спачатку “нараджаліся” розныя бірулькі, ланцужкі, выкананыя на дылетанцкім узроўні, — распавёў майстар. — На ўсё жыццё мне запоўніўся адкрыты ўрок пра крыж

Скарбы Аляксея Вярбіцкага

Ефрасінні Полацкай, бо за некалькі гадоў да таго брэсцкі мастак і майстар-ювелір Мікалай Кузьміч узнавіў згублены падчас Вялікай Айчыннай вайны сімвал Беларусі”.

Асабліва ўразіла хлопца, што братаўчанін навучыўся рабіць візантыйскую эмаль: тэхналогія ж лічылася страчанай. І ў школьніка нарадзілася мара: стаць майстрам, які стварае, узнаўляе і пазнае прыгажосць. Але спачатку ў яго жыцці быў каледж зусім не звязаны з

ювелірнай справай. Толькі ў 2004-м пачаўся ягоны шлях у мастацтва ў маленькай майстэрні па перапрацоўцы серабра. Спачатку проста дапамагаў майстру і вучыўся, стоячы ў яго за спінай. Праз паўтары гады ступіў на самастойны шлях, і тады ж выпадкова пазнаёміўся з Мікалаем Кузьмічам. І ў майстэрню прыйшоў да яго: пачаткоўцу шмат хацелася даведацца пра сакрэты эмальернай справы. Майстар не адмовіўся, перадаваў веды пра старажытную тэхналогію перагародкавай візантыйскай эмалі, а таксама тонкасці мастацтва дробнай пластыкі.

Сёння Аляксея Вярбіцкага смела можна назваць вучнем Мікалая Пятровіча. Дарэчы, адзіным. “Даўнія тэхналогіі — гэта для мяне вельмі цікава! — дзеліцца Аляксей. — Неяк у рукі трапіў бранзалет, які знайшлі археолагі падчас раскопак. Вельмі ўразілі прастата яго формаў і прыгажосць, якую яны ствараюць. Пачаў шмат чытаць пра ювелірныя вырабы XI стагоддзя, больш

позыгта часу і прыйшоў да высновы: трэба паказаць людзям гэтыя дзіўныя рэчы ва ўзноўленым выглядзе. А чаму б некаторыя з іх, тыя ж скроневыя кольцы, фібулы — гэта металічныя зашчэпкі для адзення, якія адначасова служаць і ўпрыгажэннем — не выкарыстоўваць і сёння? Некаторыя інтэрпрэтацыі фібул і бранзалетаў цікавыя і цяпер найперш забытай навізнай. А яшчэ праз такія вырабы мы можам спазнаваць сваю гісторыю”.

Мастацтвазнаўца Святлана Крэль лічыць, што творы Аляксея Вярбіцкага — гэта майстарскія паўтары рарытэтаў плюс аўтарская інтэрпрэтацыя: “Майстар робіць бранзалет і разумее, што тут “прасіцца” менавіта такі элемент. Дабавляе яго і мае вельмі цікавы вынік. Гэта не выстаўка гістарычных рэчаў, а дэманстрацыя мастацкіх твораў, дробнай пластыкі. Па гэты час ніхто ў нас такога не рабіў”.

Людзі адыходзяць, а рэчы застаюцца і могуць “гаварыць” з нашчадкамі. Навучыцца б слухаць...

ЭКАСВЯДОМАСЦЬ

Чыстая зямля для нашчадкаў

У Інстытуце бізнесу і менеджменту тэхналогій БДУ вучаць не толькі прыстойна зарабляць, жыць у ладзе з сабой, грамадствам, прыродай, але і ратуюць вожыкаў

Іван Ждановіч

Што для нас самае каштоўнае? Нехта гатовы быў аддаць паўцарства за каня. Іншы, сасмяглы ў пустыні, за глыток вады нічога не пашкадуе. У размове са мной багаты суайчыннік-банкір з Масквы робіць прагноз: каштоўнасць беларускай прыроды будзе расці ў кане — толькі б у гонцы за вялікімі прыбыткамі ды эканамічнымі паказчыкамі зберагчы яе чысціню. Бо “ачышчаць забруджанае” ці “вяргаць прыродзе забранае ў яе” абдызецца значна даражэй. І чарнобыльскі ўрок, пра які мы ўсё ў канцы красавіка зноў згадвалі, горкае таму пацвярджэнне.

Яшчэ з сем гадоў таму ў адным з выданняў палічылі: падрыхтаваны мной тэкст аб праблемах у арганізацыі збору і ўтылізацыі адпрацаваных батарэек не надта актуальны. Мае аргументы пра шкодныя рэчывы з іх, што забруджваюць зямлю і грунтовыя воды, выклікалі ўсмешку апанента — гэта, маўляў, кропля ў моры.

Але, спрабаваў я спрацацца, гэта, хутчэй, лыжка дзёгцю ў бочцы мёду!.. “На жаль, часам тыя, хто прымае рашэнні, занадта ўпэўненыя ў сваёй кампетэнтнасці, не чуюць іншых меркаванняў, — гаворыць на гэта выкладчыца Інстытута бізнесу і менеджменту тэхналогій БДУ, кіраўніца міжнароднай праграмы MBA Ірына Мамонава. — І як там кажучы: пакуль гром не грывне — мужык не перахрысціцца. А, бывае, жыццёвыя абставіны паскараюць рост экасвядомасці. Так і ў мяне здарылася. Была ў 2009-м на стажыроўцы ў Нью-Ёрку, калі ў Беларусі нарадзіўся мой першы ўнук Фёдар. І на мяне проста “напала” экасвядомасць: я абвострана адчула сябе адказнай перад маім спадчыннікам, усімі будучымі пакаленнямі за тое, каб ім было дзе жыць, што піць і есці, чым дыхаць. Я з-за акіяна пільна сачыла, ці ўсе электрапрыборы ў доме адключаны, ці не цячэ марна вада — бо нават праз маленькія шчыліны мы, чалавечыя, губляем шмат

прыродных рэсурсаў. Для працягу роду, для тых, хто прыйдзе пасля нас, патрэбна чыстая зямля, рэкі і азёры, паветра, лес — а не пустыня... І ўсё трэба ахоўваць”. Новы штуршок да рэалізацыі важных экалагічных акцый у інстытуце, дзе Ірына выкладае, даў леташні праект па карпаратыўнай сацыяльнай адказнасці. Заўважым, па міжнароднай праграме MBA (гэта падрыхтоўка магістраў бізнес-адміністравання) у інстытуце навучаюцца пераважна ўладальнікі і топ-менеджары прыватных кампаній. “Мы рэалізоўвалі праект са славацкім фондам: наведвалі фірмы ў Славакіі, вывучалі іх досвед і потым паспрабавалі прыўнесці кампаненту сацыяльнай адказнасці ў свае курсы. А сацадказнасць можа працягвацца ў розных формах, уключае шмат аспектаў, і часам для таго не патрэбны вялікія сродкі. Калі, напрыклад, бізнесмен будзе вучыцца, імкнучыся жыць у ладзе з сабой, грамадствам, прыродай — ягоная справа

Ратавальніца вожыкаў Ірына Мамонава

будзе стабільна працвітаць. Мы на тым акцэнтуюем увагу. Дапамагаючы грамадству, гораду, пасёлку, школе, мы самі багацеем, і словы “хто дае — таму і аддасца” маюць нягледзячы на пацвярджэнняў. Ведаю, уладальнік сеткі рэстаранаў Макдональд будаваў дамы пры анкаклініках, там жывуць бацькі хворых дзяцей, пакуль яны на лячэнні — і гэта форма сацадказнасці”. У Мінску ж выяўляць яе і дбаць пра будучыню Зямлі студэнты і выпускнікі курсаў MBA пачалі таксама з дабрачынных акцый. На сайце інстытута ёсць рубрыка “Добрыя справы”: да іх можа далучыцца кожны. Студэнты не раз збіралі, перадавалі сродкі для дапамогі сем’ям

перасяленцаў з Чарнобыльскай зоны, якія жывуць у пасёлку Дружны Мінскага раёна. А нядаўна знайшла розгалас у беларускай інфармацыі ініцыятыва Ірыны Мамонавай і яе паплечнікаў па зборы адпрацаваных батарэек. Як вядома, іх выкідваецца ўсё больш. “Пры ўваходзе ў інстытут вы бачылі вялікі плакат пра вожыкаў, якіх трэба ратаваць, не забруджваць наваколле, — пасвячае ў дэталі акцыі Ірына. — Паставілі побач скрынку-кантэйнер. Зрабілі электронную рассылку для нашых студэнтаў, выпускнікоў. Дарэчы, я напісала і пра “Зялёную карту”: у Мінску ўжо больш за дзесяць пунктаў — напрыклад, у ГУМе — куды можна здаваць адпра-

цаваныя батарэйкі. Яшчэ напісала: раскажыце пра акцыю сваім дзецям і ратуйце вожыкаў разам з імі. І ўжо дзясяткі дарослых ахвотна ўключыліся ў карысную экагульню. Там, бачылі, стаіць скрыначка з батарэйкамі і надпісам: “Колькі вожыкаў я ўратаваў?”. Прынёс і я на размову да Ірыны Мамонавай больш за сорок рознакаліберных батарэек: з некаторага часу іх не выкідваюць смеццёвыя бакі. Фатаграфуючы небяспечныя адыходы, заўважыў: падобныя на маленькія ствалы, што гатовы страляць у нашу будучыню. Мяркую, цяпер тыя стрэлы будуць халастымі. А ў вожыкаў, ды і ў людзей пабольшае шанцаў на выжыванне.

Кнігі — самыя-самыя

Складзены спіс самых незвычайных беларускіх выданняў

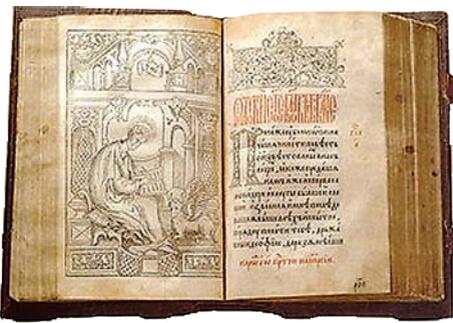
Іна Ганчаровіч

Кніга ўсё ж рэч дзіўная. Яна можа быць не толькі спажывай для розуму і адпачынку для пачуццяў, але і крыніцай нагхнення для творчых і крэатыўных людзей. У апошні час модна і цікава складаць розныя рэйтынгі. Праз такое “сіта” прасейваюць усё: артыстаў, палітыкаў, кампаній, краіны і нават кантыненты. Вось і супрацоўнікі Нацыянальнай бібліятэкі, а таксама Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры склалі спіс самых незвычайных беларускіх кніг. Што ў ім?

1. Самая маленькая кніга. Вядома, што першая беларуская мініяцюрная кніга была выдадзена ў Мінску ў друкарні Стэфановіча ў 1833 годзе. Яна называлася “Подарок благонаравным ученикам и ученицам на новый 1834 год, или Нравоучительные детские повести”. Экзэмпляр выдання ёсць у Дзяржаўнай публічнай бібліятэцы імя Салтыкова-Шчадрына ў Санкт-Пецярбургу. Другая беларуская кніжка-малышка пабачыла

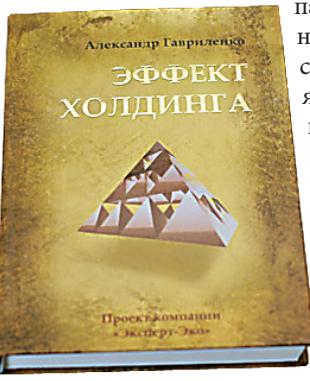
свет у савецкія гады: выйшла ў 1930 годзе ў Гомелі да раённай партканферэнцыі. Гэта былі савецкая Канстытуцыя і статут партыі. А першы мастацкі твор “у мініяцюры” — гэта кніга Адама Русака “Звонкія крыніцы” (1965) з аўтографам аўтара. Самымі маленькімі мініяцюрнымі кнігамі лічацца зборнікі твораў Янкі Купалы і Якуба Коласа, выдадзеныя на Паліграфкамбінаце імя Я.Коласа ў 1967 годзе. Памерам яны 3x4 сантыметры, змяшчаюцца нават на дзіцячай далоньцы. Ілюстрацыі там — Васіля Шаранговіча. Зборнічкі сталі лаўрэатамі Усесаюзнага конкурсу кніжнага мастацтва, што сведчыць пра іх арыгінальнасць. Захоўваюцца ў прыватнай калекцыі бібліяфіла Яўгена Ксяневіча, які даўно збірае кнігі-мініяцюры.

2. Самая старажытная кніга. Адным з найстаражытных помнікаў славянскага пісьменства лічыцца рукапісны богаслужбовы зборнік “Тураўскае Евангелле”,

напісаны кірыліцай у XI стагоддзі. На жаль, кніга не ацалела, ад яе захавалася дзесяць лістоў, якія выпадкова былі знойдзены ў Тураве ў 1865 годзе ў скрыні зпад вугалю ўдзельнікамі археалагічнай экспедыцыі, арганізаванай Віленскай навучальнай акругай. Фрагменты выдання захоўваюцца ў бібліятэцы Акадэміі навук Літвы ў Вільнюсе.

3. Самая дарагая кніга. Гэта выданне Аляксандра Гаўрыленкі “Эфект холдынга”. Кошт

кнігі — каля 5 мільёнаў беларускіх рублёў. Гэта самае дарагое выданне пра бізнес на ўсёй прасторы СНД. Тыраж невялікі: усяго 300 асобнікаў. У выданні асвятляецца шырокае кола пытанняў, з якімі сутыкаюцца ўладальнікі кампаній і топ-менеджары, незалежна ад формы арганізацыі бізнесу. У падрыхтоўцы выдання ўдзельнічалі вядомыя навукоўцы, спецыялісты, бізнесмены.

4. Самая душэўная кніга. Гэта “Тастаменты шляхты і мяшчан Беларусі другой паловы XVI ст.” Зборнік падрыхтавалі спецыялісты Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі. У ім прадстаўлена больш за сто дакументаў — старадаўнія завяшчання, якія раней называліся “душэўнымі (духоўнымі) граматамі”, ёсць

да-дзеньня аб складзе сям’і і ступені адукаванасці іх уладальнікаў. Па сутнасці, можна разглядаць кнігу як самы сапраўдны раман, напісаны беларусамі сярэднявечча. Там адлюстравана ўсё: як жылі багатыя людзі, чым жылі і ў якіх стасунках былі адзін з другім.

5. Самая нечаканая кніга. “Сіняя кніга беларускага алкаголіка”. Аўтар Антон Кулон (сапраўднае імя Анатоля Астапенка) у мінулым — сам алкаголік. Распаўвае пра свае прыгоды, якія здараліся з ім, калі ён быў “падпіўшы”, і пра тое, як герой кнігі пераспрабаваў многія спосабы барацьбы з алкагалізмам ды нарэшце знайшоў свой шлях з абдымкаў “зялёнага змея”. Слова “сіняя” ў назве з’явілася не выпадкова. Не толькі таму, што гэта традыцыйны колер асобы тых, хто злоўжывае спіртнымі напоямі. У такі колер афарбавана выданне амерыканскіх ананімных алкаголікаў — людзей, якія хочуць кінуць піць.

